

100 lat Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu

100th anniversary of the Regional Office of Measures in Poznan

Agnieszka Kałek-Skraburska
Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu

W tym roku przypada setna rocznica powstania Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu. W artykule przedstawiono historię jego powstania oraz rozwój działalności technicznej do obecnych czasów.

This year marks the hundredth anniversary of the establishment of the Regional Office of Measures in Poznan. The article presents the history of its foundation and the technical development to the present day.

Słowa kluczowe: historia, Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu
Keywords: history, Regional Office of Measures in Poznan

Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu powstał 100 lat temu, 1 stycznia 1922 roku. Przed I wojną światową na terenie Wielkopolski działały urzędy wzorcownicze, nad którymi nadzór sprawował Królewsko-Pruski Inspektorat Legalizacyjny w Poznaniu. Powstanie Wielkopolskie, w wyniku którego nastąpiło szybkie zajęcie terenu Wielkopolski przez powstańców, postawiło społeczeństwo polskie przed wyzwaniem zorganizowania życia gospodarczego i administracji państwowej, w tym także administracji miar. Początki były trudne, ze względu na brak wyszkolonej kadry, wcześniej niedopuszczonej do stanowisk piastowanych przez urzędników niemieckich. W 1918 roku kierownictwo byłego Inspektoratu, pod nazwą Państwowy Urząd Wzorcowniczy, objął inż. Leon Prawdzic-Szczawiński, poznański przedsiębiorca.

Jednym z pierwszych zadań jakie stanęło przed utworzonym Państwowym Urzędem Wzorcowniczym w Poznaniu było pozyskanie odpowiedniej liczby pracowników i przeszkolenie ich w zakresie sprawdzania przyrządów pomiarowych. Inżynier Leon Prawdzic-Szczawiński wraz z Dyrektorem Głównego Urzędu Miar Zdzisławem Rauszerem oraz Kazimierzem Żurawskim, inspektorem w wielkopolskiej administracji miar, stanowili komisję egzaminacyjną dla przyszłych legalizatorów. Z uwagi na brak polskich przepisów, na podstawie których mogłaby działać polska administracja miar, w trakcie kursu posłużono się przetłumaczonymi przepisami pozostałymi po niemieckiej administracji miar. One właśnie stanowiły podstawę wykształcenia nowych kadr. Największym jednak problemem okazały się kadry odbudowującej się polskiej administracji

miar. Okazało się, że kursantami byli zarówno Wielkopolanie, jak i Ślązacy, Kaszubi, mieszkańcy Kujaw i inni. Wiązało się to z tym, że wielu z nich nie mówiło po polsku. Pierwszym etapem szkolenia na legalizatorów była więc nauka języka polskiego, a następnie szkolenia metrologiczne. Rezultatem tego przedsięwzięcia było wyszkolenie takiej liczby pracowników, iż 31 maja 1919 roku polscy pracownicy Państwowego Urzędu Wzorcowniczego rozpoczęły prace legalizacyjne. Ten dzień jest więc uznawany za faktyczną datę rozpoczęcia działalności przez administrację miar w Wielkopolsce.

Przez kolejne lata trwały prace nad włączeniem Państwowego Urzędu Wzorcowniczego w struktury polskiej administracji miar. Nastąpiło to z dniem 1 stycznia 1922 roku, kiedy to utworzono Poznański Okręgowy Urząd Miar. Teren jego działania obejmował województwa poznańskie i pomorskie. Jego oddziały terenowe poza samym Poznaniem znajdowały się w Lesznie, Ostrowie Wielkopolskim, Bydgoszczy, Gnieźnie, Inowrocławiu, Toruniu, Chojnicach, Grudziądzu oraz w Kartuzach. Kierownictwo urzędu objął wówczas inż. Jan Werner, który funkcję tę pełnił do pierwszych dni września 1939 roku.

Wybuch II wojny światowej przerwał działalność polskiej administracji miar. OUM w Poznaniu podporządkowany został Ministerstwu Przemysłu w Berlinie, a w urzędzie zatrudnieni zostali niemieccy urzędnicy.

Prace polskiej administracji miar na terenie Wielkopolski zostały wznowione w marcu 1945 roku pod kierownictwem inż. Edmunda Skibskiego.

Dzisiaj o początkach polskiej administracji miar w Poznaniu przypomina ozdobna tablica znajdująca się w centralnej części elewacji budynku, gdzie widnieje pierwsza nazwa urzędu wraz z godłem państwa.

Historia tej tablicy pokazuje koleje losu Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu. Pierwotnie w tym miejscu znajdowała się tablica oznaczająca Królewsko-Pruski Inspektorat Legalizacyjny aż do utworzenia Państwowego Urzędu Wzorcowniczego. Tablica z tą nazwą urzędu oraz polskim orłem przetrwała do 1939 roku, kiedy została zrzucana przez niemieckich okupantów i zastąpiona ponownie niemiecką tablicą. Po wyzwoleniu i ta tablica została zdjęta, ale na budynku nie pojawiła się nowa tablica z polskim orłem. Miejsce to zostało puste aż do 2014 roku, kiedy to w związku z przeprowadzonym remontem elewacji podjęto decyzję o odtworzeniu dawnej tablicy Państwowego Urzędu Wzorcowniczego. W ten sposób polski orzeł został umieszczony na swoim miejscu, blisko setnej rocznicy, od chwili kiedy pojawił się na tym budynku po raz pierwszy.

Charakterystyczna dla Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu jest jego siedziba – budynek przy ulicy Krakowskiej 19. Budynek ten powstał jako nowa siedziba Królewsko-Pruskiego Inspektoratu Legalizacyjnego. Oddany został do użytku na rzecz tej instytucji w 1918 roku jako dwupiętrowy budynek mieszczący pomieszczenia do obsługi interesantów, jak i mieszkanie dla naczelnika urzędu. Od 1919 roku w budynku tym znajdował się Państwowy Urząd Wzorcowniczy. Oznacza to, że budynek ten jest związany z polską administracją miar w Poznaniu od 100 lat, tj. od samego początku jej funkcjonowania. Siedziba ta była świadkiem wydarzeń, jakie miały miejsce przez ostatnie 100 lat w Poznaniu i w Polsce. Rozwój dwudziestolecia międzywojennego, lata okupacji, wyzwolenie Poznania i odbudowa zniszczeń powojennych, rozwój przemysłowy i postęp techniczny w latach powojennych, zmiany ustrojowe w ostatnich dekadach, zmieniały się czasy, wybuchały i kończyły się wojny, budynek natomiast cały czas stał na swoim miejscu i służył społeczeństwu jako miejsce świadczenia usług metrologicznych, gdyż w tym celu go wzniesiono. W latach sześćdziesiątych siedziba

została rozbudowana poprzez nadbudowę dwóch kondygnacji. Dzięki temu urząd mógł dalej rozwijać coraz to nowe dziedziny pomiarowe, zwiększając również liczbę pracowników. Dzisiaj budynek przy ul. Krakowskiej 19 jest nadal siedzibą Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu, a także Wydziału Zamiejscowego Okręgowego Urzędu Probierczego w Krakowie.

Obecnie Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu obejmuje swoim obszarem działania całe województwo wielkopolskie. Od 1 lipca 2018 roku w jego obszarze zadania realizują Wydziały Zamiejscowe zlokalizowane w Pile, Lesznie, Kaliszu, Gnieźnie i Koninie, utworzone z byłych obwodowych urzędów miar.

Podstawowym zadaniem Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu jest legalizacja przyrządów pomiarowych w celu zapewnienia dokładności i wiarygodności pomiarów w obrocie handlowym, w ochronie zdrowia, życia i środowiska, a także dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

OUM w Poznaniu realizuje nadzór metrologiczny nad przestrzeganiem przepisów ustawy Prawo o miarach, ustawy o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku, ustawy o towarach paczkowanych oraz ustawy o tachografach, na terenie województwa wielkopolskiego.

Funkcjonująca w strukturach OUM Jednostka Notyfikowana nr 1441 realizuje procedury oceny zgodności wag nieautomatycznych zgodnie z wymaganiami

Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/31/UE oraz procedury oceny zgodności przyrządów pomiarowych objętych Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/32/UE.

Stanowiska pomiarowe, pracownie, laboratoria kształtowały się przez lata. Dzisiaj Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu dysponuje wyposażeniem pomiarowym pozwalającym na świadczenie usług w szerokim zakresie w wielu dziedzinach pomiarowych. Jako jeden z nielicznych OUM wykonuje wzorcowanie takich przyrządów pomiarowych jak: analizatory parametrów sieci, testery bezpieczeństwa elektrycznego urządzeń, rotametry, luksomierze, kalibratory fotometryczne oraz instalacje pomiarowe do gazu ciekłego propan-butan.

Wizerunek godła na budynku Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu

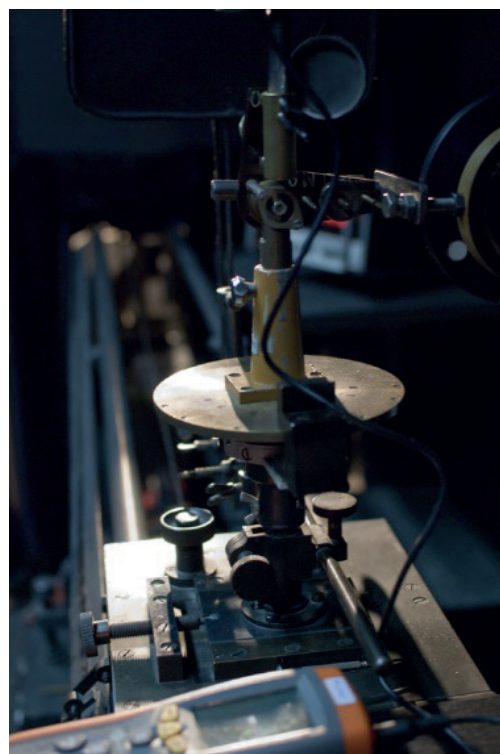

■ Budynek Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu

Stąły rozwój możliwości pomiarowych powoduje, że zakres usług świadczonych przez Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu zwiększa się każdego roku.

Zespół Laboratoriów Wzorcujących Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu (AP 084) posiada wdrożony system zarządzania zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17025, a jego kompetencje techniczne zostały potwierdzone przez Polskie Centrum Akredytacji. Akredytacja utrzymywana jest od 19 stycznia 2006 roku. Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu wykonuje wzorcowanie przyrządów pomiarowych w zakresie akredytacji w następujących dziedzinach pomiarowych: przepływ, wielkości optyczne, czas, masa, ciśnienie, wielkości elektryczne, siła, moment siły, twardość, wielkości geometryczne, wielkości chemiczne. Po pozytywnych ocenach przeprowadzonych przez PCA rozszerzony został w ostatnim czasie zakres usług świadczonych w ramach akredytacji przez Laboratorium AP 084 Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu o wzorcowanie ciśnieniomierzy, przetworników ciśnienia, płytek wzorcowych do 500 mm, kluczy i wkrętaków dynamometrycznych.

Działalność OUM w Poznaniu w okresie jego funkcjonowania realizowana jest również poprzez współpracę

■ Stanowisko do wzorcowania luksomierzy

międzynarodową. Już w latach siedemdziesiątych XX wieku w ramach współpracy międzynarodowej pracownicy Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu wykonywali wzorcowanie zbiorników pomiarowych w Libii. W latach dziewięćdziesiątych zaś w Syrii uczestniczyli w montażu i kalibracji aparatury kontrolno-pomiarowej w nowo budowanym gazociągu. Nowy obszar działalności w ramach współpracy międzynarodowej pojawił się po uzyskaniu przez OUM w Poznaniu notyfikacji w obszarze oceny zgodności przyrządów pomiarowych w 2004 r. Jak dotąd nasi pracownicy przeprowadzali badania wag w Estonii, Łotwie i Turcji.

Od 2008 roku Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w Poznaniu reprezentuje Główny Urząd Miar na forum WELMEC (Europejska Współpraca w dziedzinie Metrologii Prawnej) w grupie roboczej WG5 – nadzór metrologiczny, która zajmuje się kwestiami związanymi z nadzorem metrologicznym nad przyrządami pomiarowymi wprowadzanymi na rynek oraz użytkowanymi na terenie Unii Europejskiej. W związku z tą działalnością zainicjowane i skoordynowane były dwa projekty międzynarodowe, przeprowadzone w latach 2018 oraz 2021, dotyczące nadzoru metrologicznego wag o dużych obciążeniach. W obu projektach brał udział OUM w Poznaniu wraz z pozostałymi okręgowymi urzędami miar i partnerami zagranicznymi. Działania te były przede wszystkim ukierunkowane na poprawę stanu przestrzegania przepisów metrologicznych oraz wymianę informacji i doświadczeń w zakresie nadzoru metrologicznego nad tego typu przyrządami pomiarowymi.

OUM w Poznaniu podejmuje także współpracę o charakterze naukowym. Z Politechniką Poznańską współpracował w zakresie doskonalenia badań właściwości metrologicznych przyrządów do oceny jakości energii elektrycznej. Prowadzone były analizy i prace do wspólnej publikacji dotyczącej pomiarów współczynnika THD. W ramach współpracy Dyrektor OUM w Poznaniu objął patronatem konferencję organizowaną przez Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu pt. "Chemometria i Metrologia w analityce", na której przedstawiciel OUM w Poznaniu wygłosił prezentację pt. "Wpływ wybranych warunków odniesienia na wiarygodność wyników badań i pomiarów otrzymywanych w laboratoriach badawczych i wzorujących".

Realizując misję administracji miar, w celu umożliwienia lepszemu rozumieniu problematyki miar wśród społeczeństwa, Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu otwiera swoje pracownie dla studentów Wydziału Chemii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studenci licznie i z zainteresowaniem oglądają wyposażenie oraz słuchają informacji na temat stosowanych metod pomiarowych. Dla instytucji publicznych natomiast organizowane są szkolenia

w zakresie nadzoru metrologicznego oraz prawnej kontroli metrologicznej przyrządów pomiarowych, szczególnie dedykowane policji, inspekcjom i strażom miejskim.

Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu organizuje także praktyki i staże studenckie dla studentów wyższych uczelni, m.in. Politechniki Poznańskiej, Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz dla uczniów szkół średnich.

Ponadto, Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu uczestniczy w miarę możliwości w życiu publicznym miasta i okolic m.in. obejmując patronat nad lokalnymi wydarzeniami.